

Remiss av PM En översyn av det konsulära regelverket (Ds 2026:6)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, yttrande utgår från myndighetens uppdrag att verka för att unga ska få goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt att stärka det civila samhällets förutsättningar. Myndigheten ska också ta fram och sprida kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets villkor och utveckling.

MUCF:s uppdrag omfattar även ungdomspolitik, civilsamhällespolitiken, politiken för nationella minoriteter samt frågor som rör trossamfund. Myndigheten ska arbeta sektorsövergripande och i samverkan med andra aktörer för att stärka demokratin, delaktigheten och människors möjligheter till organisering och inflytande

MUCF ställer sig i huvudsak positiv till förslagen i promemorian. Myndigheten bedömer att ett tydligare och mer sammanhållet regelverk kan bidra till ökad förutsebarhet och rättssäkerhet för enskilda som är i behov av konsulärt stöd.

MUCF lämnar följande synpunkter utifrån myndighetens ansvarsområden.

8.2.4 Bosättningsbegreppet

MUCF ser att förslaget om ett tydligare bosättningsbegrepp kan bidra till en mer enhetlig tillämpning. Samtidigt vill myndigheten uppmärksamma att bedömningen av en persons egentliga hemvist kan vara särskilt komplicerad för unga. Unga kan exempelvis studera, arbeta eller vistas längre perioder utomlands samtidigt som de har kvar en stark social och praktisk anknytning till Sverige. Det kan också finnas unga som mot sin vilja har förts ut ur Sverige eller hålls kvar utomlands och därför under en längre tid saknar faktisk vistelse i landet.

MUCF ser positivt på att promemorian anger att en ofrivillig utlandsvistelse till följd av hedersrelaterat våld och förtryck ska kunna beaktas vid bedömningen av egentlig hemvist. Myndigheten bedömer dock att det finns en risk för gränsdragningsproblem även i andra situationer där en ung persons vistelse utomlands inte fullt ut speglar personens egen vilja eller faktiska anknytning till Sverige. Eftersom bosättningsbedömningen kan vara avgörande för en utländsk ungs rätt till konsulärt stöd eller ekonomiskt bistånd kan sådana gränsdragningar få betydande konsekvenser för den enskilde.

MUCF anser därför att det i den fortsatta beredningen bör säkerställas att regelverket ger tillräckligt utrymme att beakta ungas faktiska livssituation, anknytning till Sverige och möjligheter att själva påverka var de vistas. Det är också viktigt att tillämpningen inte leder till att unga i särskilt utsatta situationer hamnar utanför det konsulära stödet på grund av omständigheter som de själva har begränsade möjligheter att påverka.

8.2.6 Konsulärt ekonomiskt bistånd ska endast ges om det är rimligt

MUCF välkomnar att den enskildes särskilda utsatthet föreslås vara en omständighet som ska beaktas vid bedömningen av om konsulärt ekonomiskt bistånd ska ges.

I promemorian anges att särskild utsatthet bland annat kan bero på att den enskilde är ett barn eller en ung person. MUCF bedömer att detta är en viktig utgångspunkt. Unga befinner sig ofta i en annan ekonomisk och social situation än äldre vuxna. De har generellt mindre ekonomiska marginaler, kortare erfarenhet av myndighetskontakter och kan i högre grad vara beroende av föräldrar eller andra närstående för ekonomiskt och praktiskt stöd.

MUCF vill därför framhålla vikten av att ungas faktiska förutsättningar beaktas vid bedömningen av vilka rimliga åtgärder den enskilde själv förväntas ha vidtagit för att förhindra eller lösa den uppkomna situationen. Kraven på eget ansvar behöver tillämpas med hänsyn till den enskildes ålder, mognad, ekonomiska förutsättningar och möjlighet att agera självständigt.

Detta är särskilt viktigt i situationer där en ung person befinner sig i en beroendeställning till de personer som orsakat eller bidragit till utsattheten.

8.2.6 och 8.7.4 Särskild utsatthet

MUCF ser positivt på att särskild utsatthet uttryckligen ska vägas in vid bedömningen av såväl konsulärt ekonomiskt bistånd som annat konsulärt stöd.

Myndigheten vill särskilt uppmärksamma situationen för unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck eller andra former av familjerelaterat tvång. Det kan exempelvis handla om unga som förs ut ur Sverige eller hålls kvar utomlands mot sin vilja, utsätts för barn- eller tvångsäktenskap eller skickas utomlands i uppfostringssyfte. I sådana situationer kan den unges möjlighet att själv vidta försiktighetsåtgärder, kontakta myndigheter eller få ekonomisk hjälp från närstående vara mycket begränsad.

MUCF bedömer därför att det är viktigt att bestämmelserna om eget ansvar och vidtagna försiktighetsåtgärder inte får till följd att personer vars handlingsutrymme är begränsat på

grund av utsatthet får sämre möjligheter till stöd. Detta bör tydligt framgå av vägledning och andra styrande dokument som tas fram för tillämpningen av det nya regelverket.

För barn ska barnets bästa vara en central utgångspunkt i bedömningen. Barn ska också, utifrån ålder och mognad, ges möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem.

10 Konsekvenser av förslagen

MUCF konstaterar att konsekvensanalysen huvudsakligen behandlar konsekvenser för staten, kommuner och regioner, företag samt enskilda. Någon särskild analys av konsekvenserna för barn och unga redovisas inte.

Myndigheten bedömer att förslagen kan få särskild betydelse för unga, inte minst genom bestämmelserna om den enskildes eget ansvar, särskild utsatthet, bosättning och anknytning till Sverige samt avgifter och återbetalningsskyldighet.

MUCF efterfrågar därför en tydligare konsekvensbeskrivning som särskilt belyser effekterna för barn och unga. Analysen bör omfatta unga i åldern 13–25 år i enlighet med ungdomspolitikens målgrupp och särskilt uppmärksamma unga i utsatta situationer.

Det bör även analyseras om de föreslagna avgifterna och principen om eget ekonomiskt ansvar kan få särskilda konsekvenser för unga med begränsade ekonomiska resurser. Ekonomiska förutsättningar bör inte medföra att unga i jämförbara utsatta situationer får olika faktisk tillgång till stöd.

Konsekvenser för det civila samhället

MUCF konstaterar att promemorian inte närmare analyserar konsekvenserna för det civila samhällets organisationer.

Civilsamhällets organisationer kan ha en viktig roll i samband med konsulära kriser och individuella konsulära ärenden. I promemorian beskrivs bland annat hur Svenska kyrkan, Svenska Röda Korset och Rädda Barnen ingår i den stödstyrka som kan aktiveras vid konsulära kriser. Även andra organisationer och trossamfund kan ha betydelse för personer som befinner sig i utsatta situationer utomlands.

MUCF vill framhålla att civilsamhällets organisationer kan bidra med särskild kompetens, etablerade nätverk och förtroendefulla relationer till grupper som offentliga aktörer kan ha svårare att nå. Detta kan vara särskilt betydelsefullt i förhållande till barn och unga samt personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck eller andra former av utsatthet.

Myndigheten bedömer att förslagen i sig inte behöver innebära några betydande negativa konsekvenser för civilsamhället. Det är samtidigt viktigt att en kodifiering och ett förtydligande av statens konsulära ansvar inte leder till en otydlig ansvarsfördelning eller till att ytterligare ansvar eller kostnader i praktiken överförs till ideella organisationer utan att organisationernas förutsättningar att utföra uppgifterna beaktas.

MUCF anser därför att civilsamhällets roll och förutsättningar bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet med genomförandet av regelverket. Berörda organisationers kunskap och erfarenheter bör tas till vara när rutiner och vägledning för samverkan utvecklas.

Sammanfattande bedömning

MUCF ställer sig i huvudsak positiv till förslagen om ett tydligare och mer sammanhållet konsulärt regelverk.

Myndigheten välkomnar särskilt att barns och unga vuxnas särskilda utsatthet kan beaktas vid bedömningen av om konsulärt stöd och ekonomiskt bistånd ska ges. MUCF vill samtidigt betona vikten av att den enskildes eget ansvar bedöms utifrån personens faktiska förutsättningar och handlingsutrymme.

MUCF efterfrågar en utvecklad konsekvensanalys av förslagens effekter för barn och unga. Myndigheten anser även att civilsamhällets roll och förutsättningar bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet med genomförandet av regelverket.

I detta ärende har generaldirektör Magnus Jägerskog beslutat. Remissamordnare Kenneth Condrup har varit föredragande.

Magnus Jägerskog
Generaldirektör

Kenneth Condrup
Remissamordnare